

**RIKSLØNNSNEMNDAS KJENNELSE
AV 12 OKTOBER 1992
I SAK NR 3/1992**

TVISTEN MELLOM

**NORSK HJELPEPLEIERFORBUND (NHF) PÅ DEN ENE SIDEN OG
KOMMUNENES SENTRALFORBUND (KS) PÅ DEN ANNEN SIDE I
FORBINDELSE MED TARIFFREVISJONEN 1992**

I N N H O L D S F O R T E G N E L S E

I. Generelt.....	side	1
II. Kjennelsen.....		2
1. Saksgangen frem til behandling i Rikslønnsnemnda.....		2
2. Partenes påstander.....		4
2.1 Norsk Hjelpepleierforbund.....		4
2.2 Kommunenes Sentralforbund.....		5
3. Partenes anførsler.....		6
3.1 Norsk Hjelpepleierforbund.....		6
3.2 Kommunenes Sentralforbund.....		14
4. Rikslønnsnemndas merknader.....		24
4.1 Den økonomiske situasjon.....		24
4.1.1 Internasjonal økonomi.....		24
4.1.2 Norsk økonomi.....		26
4.1.3 Lønnsoppgjøret 1992.....		29
4.2 Økonomisk ramme for oppgjøret - tilbud og krav.....		38
4.3 Nærmere om den aktuelle tvist.....		41
III. Slutning.....		51

RIKSLØNNSNEMNDAS KJENNELSE AV 12. OKTOBER 1992

I SAK NR. 3/1992

I. GENERELT

Tvisten mellom Norsk Hjelpepleierforbund (NHF) på den ene side og Kommunenes Sentralforbund (KS) på den annen side i forbindelse med tariffrevisjonen pr. 1. mai 1992.

Nemndas sammensetning:

Riksadvokat Georg Fr. Rieber-Mohn, formann

Professor Steinar Strøm

Adm. direktør Berit Klemetsen

Nestleder i Landsorganisasjonen i Norge, Esther Kostøl

Viseadm. dir. Lars Chr. Berge, Næringslivets Hovedorganisasjon

Forbundsleder Tove Stangnes, Norsk Hjelpepleierforbund

Direktør Reidar Falch, Kommunenes Sentralforbund

Med hjemmel i lov 19. desember 1952 nr. 7 om lønnsnemnd i arbeidstvister § 2 annet ledd er forbundsleder Tove Stangnes, Norsk Hjelpepleierforbund, og direktør Reidar Falch, Kommunenes Sentralforbund, utpekt av partene i tvisten. Etter samme lovs § 2 tredje ledd stemmer fra arbeidstakersiden Tove Stangnes og fra arbeidsgiversiden Reidar Falch.

Som sekretærer for nemnda har fungert konsulent Hanne Meldal og konsulent Are Kvernmoen.

Partene har gjort rede for sine standpunkter ved skriftlige innlegg og muntlig prosedyre for nemnda under hovedforhandling 10. august 1992 og i nemndsmøter 18. og 21. august 1992 samt 12. oktober 1992.

Etter at saken har vært drøftet i nevnte møter, avsa Rikslønnsnemnda 12. oktober 1992 denne

K J E N N E L S E

1. SAKSGANGEN FREM TIL BEHANDLING I RIKSLØNNSNEMNDA

Arbeidstvisten mellom Norsk Hjelpepleierforbund (tilsluttet Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund) og Kommunenes Sentralforbund er oppstått i forbindelse med revisjon av tariffavtalen pr. 1. mai 1992. Det har vært ført forhandlinger mellom Kommunenes Sentralforbund og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund om revisjon av tariffavtalen.

Det ble foretatt parallell mekling mellom Kommunenes Sentralforbund og Landsorganisasjonens forhandlingssammenslutning i kommunal sektor (LOK), Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikernes Fellesorganisasjon. LOK brøt meklingen vedrørende ny tariffavtale uten resultat og gikk ut i streik fra 27. mai 1992 kl. 0600. Meklingen fortsatte mellom Kommunenes Sentralforbund og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikernes Fellesorganisasjon. Disse kom frem til et anbefalt meklingsforslag som ble sendt ut til avstemming med svarfrist 29. juni. Norsk Hjelpepleierforbund anbefalte imidlertid sine medlemmer å avvise forslaget. Ved uravstemming ble forslaget forkastet med 97,7 prosent stemmer, i overensstemmelse med anbefalingen fra styret i Norsk Hjelpepleierforbund. Resultatet av uravstemningen ble overlevert Riksmeklingsmannen 29. juni, hvorpå Norsk Hjelpepleierforbund varslet plassfratredelse fra lørdag 4. juni kl. 0700.

Riksmeklingsmannen innkalte partene til ny mekling fredag 3. juli kl. 1600, men meklingen førte ikke frem. Norsk Hjelpepleierforbund og Kommunenes Sentralforbund ble deretter innkalt til møte i Kommunaldepartementet kl. 1830. Partene ga en kort redegjørelse for situasjonen. Statssekretæren i Kommunaldepartementet henstilte til Norsk Hjelpepleierforbund om å løse tvisten ved frivillig lønnsnemnd, noe Norsk Hjelpepleierforbund avviste. Norsk Hjelpepleierforbund redegjorde deretter for hvilken dispensasjonspraksis de ville følge og forsikret at de ville ta hensyn til at liv og helse ikke skulle settes i fare. De ville sørge for at alle avdelinger skulle være bemannet. Etter dette

gikk 28.000 hjelpepleiere ut i streik lørdag 4. juli kl. 0700.

Partene ble innkalt til Kommunaldepartementet på ny lørdag 4. juli kl. 1230. Statssekretæren i Kommunaldepartementet meddelte at Regjeringen ville innkalle til ekstraordinært statsråd og vedta en provisorisk anordning om bruk av tvungen lønnsnemnd for å løse konflikten. Etter henstilling fra statssekretæren sa Norsk Hjelpepleierforbund seg villig til å gå tilbake til arbeid fra kveldsvakten samme dag.

Med hjemmel i Grunnloven § 17 ble det ved provisorisk anordning, vedtatt i ekstraordinært statsråd 8. juli 1992, bestemt at arbeidstvisten skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

Den provisoriske anordning har følgende ordlyd:

§ 1

Arbeidstvisten mellom Norsk Hjelpepleierforbund og Kommunenes Sentralforbund i forbindelse med revisjonen av tariffavtalen pr. 1. mai 1992 skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

§ 2

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans eller blokade til løsning av tvisten.

Reglene i lov 19. desember 1952 nr. 7 om lønnsnemnd i arbeidstvister får tilsvarende anvendelse.

§ 3

Denne anordning trer i kraft straks."

2. PARTENES PÅSTANDER

2.1 NORSK HJELPEPLEIERFORBUND HAR NEDLAGT FØLGENDE PÅSTAND:

1. Hovedtariffavtalen for tariffperioden 1990-1992 prolongeres med de endringer som følger av Riksmeklingsmannens forslag til tariffavtale slik den fremkommer av møtebok av 27. mai med de endringer som følger av påstandens pkt. 2 - 9.
2. Hjelpepleierkode 7076 plasseres i lønnsramme 3 i det nye lønnsrammesystemet referert i møteboken.
3. Hjelpepleier I kode 7465 plasseres i lønnsramme 4.
4. Kvelds- og nattillegg i tariffavtalens § 5.41 endres til 40 prosent, og angjeldende tidsperiode utvides til kl.0700.
5. Det innføres en ny Hjelpepleier II-kode, som plasseres i lønnsramme 5.
6. Det innføres ny merknad til kode 7076 om at videreutdannede avlønnes som Hjelpepleier I eller II.
7. Kode 6674 - Miljøarbeider og kode 7465 - Hjelpepleier I tilføyes i tariffavtalens § 12.2.
8. Tariffavtalens § 2.3 gis følgende ordlyd:

"Deltidsansatte har fortrinnsrett til å få økt sin stillingsbrøk ved ledighet i stilling av vesentlig samme karakter, dersom de fyller kompetansekravene for stillingen."
9. Tidligere Hovedtariffavtale med endringer som beskrevet i Riksmeklingsmannens møtebok av 27. juni 1992, samt endringer beskrevet i påstanden ovenfor, gis virkning fra 1. mai 1992.

2.2 KOMMUNENES SENTRALFORBUND HAR NEDLAGT FØLGENDE PÅSTAND:

1. Hovedtariffavtalen for tariffperioden 1. juni 1990 - 30. april 1992 prolongeres med de endringer som følger av Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992 med de unntak som følger av påstandens pkt. 2 og 3.
2. Dato for slutføring av de lokale forhandlinger fastsettes til 1. desember 1992. Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992 pkt. 2 endres tilsvarende.
3. Virkningstidspunktet for Hovedtariffavtalen for perioden 1992 - 1994 fastsettes til 4. juli 1992, dog slik at virkningstidspunktet for de lokale forhandlinger fastsettes til 1. mai 1992.

3. PARTENES ANFØRSLER

Partene har for nemnda gitt sine anførsler i skriftlige og muntlige innlegg som inntas i det følgende, med visse utelatelser. Partene har gitt samtykke til dette.

3.1 NORSK HJELPEPLEIERFORBUND HAR ANFØRT:

3.1.1 Innledende merknader

Vi vil innledningsvis opplyse at NHF har forhandlingsrett med KS gjennom Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund - Seksjon Kommune (YS-K).

Med henvisning til Hovedtariffavtalen for tariffperioden 1. juni 1990 - 30. april 1992 Kap. 9 ble tariffavtalen av NHF sagt opp i brev av 30. januar 1992.

Den 16. mars d.å. fremmet så forbundet gjennom YS-K sitt krav ved tariffrevisjonen pr. 1. mai 1992.

Som det fremkommer av YS-Ks opprinnelige krav av 16. mars samt partenes senere krav, tilbud og tilsvarende, gjensto det på bruddtidspunktet i meklingen en rekke punkter som samlet og hver for seg kan sies å være grunnlag for tvisten mellom Kommunenes Sentralforbund og Norsk Hjelpepleierforbund.

Vi trekker nedenfor frem de viktigste punktene referert til vårt opprinnelige krav, samt de punkter KS på eget grunnlag har kommet med referert til Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992.

3.1.2 Lønnstiltak for kvinne-dominerte grupper

I YS-Ks krav fremheves det at en del av rammen må avsettes til tiltak for kvinnedominerte yrker ved siden av et generelt lønnsstrinnsopprykk for lønnstrinnene 21 til 28 (etter gammelt lønnsregulativ). Hvis man sammenholder kravet for de kvinnedominerte yrker med vårt forslag til nytt lønnsrammesystem, vil det fremgå at kravet for de kvinnedominerte yrkesgrupper vil innebære et gjennomgående lønnsopprykk for alle ansiennitetstrinn med unntak av to-årstrinnet, som får to lønnstrinnsopprykk.

For NHF er det selvfølgelig hjelpepleiergruppen som er interessant, og det har hele tiden vært topplønnen for denne gruppen som har vært fokusert fra oss som den viktigste komponenten i kravet.

KS har i sitt tilbud til nytt lønnsrammesystem ikke gjort annet for hjelpepleiergruppen enn å nedkorte ansiennitetsstigen på grunnplasseringen i lønnsramme 2 fra 16 til 8 år. (Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992 s. 10.)

Nærmere begrunnelse

Lønnsoppgjøret i privat sektor ble lagt opp som et lavlønnsoppgjør. Det samme kan sies om statlig sektor, i og med at det spesielt store overhenget til 1992 var grunnlagt i det generelle lønnstrinnsopprykket for alle med lønnstrinn opptil lønnstrinn 20 (etter gammelt lønnsregulativ), som fant sted 1. september 1991.

KS har i sitt tilbud stikk i strid med de andre sektorene lagt seg på en midtsjiks- og høytlønnsprofil.

Konsekvensene av dette er at hjelpepleiere i kommunene ikke lenger lønnes likt med staten slik tradisjonen har vært. I stedet ligger hjelpepleierne i kommunene gjennomgående ett lønnstrinn under hjelpepleierne i staten. Grunnstigen for hjelpepleiere i staten er nå lønnstrinn 15-20 over 8 år, mens tilsvarende stige i kommunesektoren er foreslått til lønnstrinn 14-19 over 8 år (etter gammelt lønnsregulativ).

Ved siden av NHFs forventninger om å følge opp profilen fra de andre sektorene, har heller ikke KS fulgt opp sine egne signaler forut for oppgjøret, om at man i år hadde såvidt liten lønnsramme å forholde seg til at det kun ville være rom for de kvinnedominerte yrkesgruppene.

En oppfølging av disse signalene ville i så fall samsvare med de forventninger NHF hadde i forhold til en forpliktende opptrappingsplan for kvinnedominerte grupper som vi har presentert ved flere tariffoppgjør og opplevet forståelse for.

3.1.3 Kravet om lønnsstrinnsopprykk for hjelpepleier I

Ved innføringen av det nye lønnsrammesystemet i 1990 ble våre da ledende hjelpepleiere omdøpt til hjelpepleier I. Disse ble plassert i lønnsstrinnsalternativene 4.2, som var lønnsstige 17-20 i den gamle lønnstabellen over 6 år, og 4.3, som var direkteplassert i lønnstrinn 21.

I de ovenfor nevnte henvisninger til YS-Ks krav fremkommer krav om at hjelpepleier I flyttes til ny lønnsramme 4. Dette innebærer ett gjennomgående lønnsstrinnsopprykk for disse.

I Riksmeklingsmannens forslag av 27. mai 1992 er disse plassert i lønnsramme 3. Dette innebærer at våre ledende hjelpepleiere foreslås satt ned to lønnstrinn i begynnerlønn og gjennomgående ellers ett lønnstrinn inntil topplønnen nås.

Den tidligere lønsplassering 17-20 over 6 år foreslås med dette satt ned til 5-10 etter den nye lønnstabellen over 8 år.

Selv om KS under meklingens gang synes å ha oppdaget fadesen, var de likevel ikke villige til annet enn underhånden å antyde en løsning som ville opprettholde av den gamle plasseringen med eventuelt ett ekstra alternativ. Dette ble imidlertid aldri lagt offisielt inn i meklingen.

Nærmere begrunnelse

Det er ca. 1.500 årsverk i lønnsramme 4 i alternativene 4.2 og 4.3. NHFs krav om ett lønnstrinnsopprykk for disse må anses som en kostnadsmessig bagatell i et hovedoppgjør. En innfrielse av dette kravet ville også være en naturlig konsekvens av øvrige krav og den nevnte prioritering av kvinnedominerte yrkesgrupper og opptappingsplan. Når KS velger å gjøre nærmest det stikk motsatte, kan ikke dette opfattes som annet enn en provokasjon.

3.1.4 Kvelds- og nattillegg

YS-K fremhever at det i fellesbestemmelsene særlig er kvelds- og nattillegget som må justeres og tilpasses nivået i staten og Oslo.

I staten og Oslo gis tillegget i form av 40 prosent tillegg til grunnlønnen. I KS-området har man en tabell med faste kronebeløp som utbetales i forhold til de forskjellige lønnstrinn man finner seg på.

For hjelpepleiernes del varierer tilleggene fra kr. 19 til kr. 24. Vårt krav her innebærer en heving til i overkant av kr. 30.

Vi krever også at tidsperioden tillegget utbetales i, utvides med en time fra kl. 1700-0600 til kl. 1700-0700.

Nærmere begrunnelse

Kvelds- og nattillegget i de forskjellige sektorer var forholdsvis likeartede. Ved at man i kommunesektoren har hatt faste kronebeløp i stedet for en prosentsats, har man blitt hengende etter i utviklingen av tillegget. Da dette ikke er blitt regulert i samsvar med lønnen forøvrig, har forskjellen stadig økt.

Kvelds- og nattillegget samsvarer nå på langt nær med hva andre sektorer anser det rimelig å betale for den ulempe det er å arbeide på ubekvem arbeidstid. Dette tillegget gis i hovedsak til kvinnelig turnuspersonell i helsesektoren og er som sådan et av områdene hvor kommunesektoren ikke har klart å ivareta kvinners lønnsforhold.

Utvidelsen av betalingsperioden har sammenheng med en naturlig vaktordning, hvor det er vanlig at neste dags vakt begynner fra kl. 0700 og utover.

3.1.5 Krav om opprettelse av ny stillingskode for hjelpepleier II

I YS-Ks krav kreves opprettet ny stillingskode for hjelpepleier II. Denne er forutsatt plassert i en lønnsramme med topplønn ltr. 23 i grunnstigen.

I utgangspunktet er det ikke satt inn kriterier for når en slik stillingskode skal benyttes. Årsaken til dette er at man i de lokale forhandlingene skal kunne avlønne hjelpepleiere også utover den tidligere plassering i lønnsrammene 2 og 4 når lokale kriterier tilsier dette.

Nærmere begrunnelse

De kvinnedominerte yrkesgrupper generelt og hjelpepleierne spesielt, har hatt få muligheter for lønnsmessig avansement i form av karriereveier.

Kravet er et ledd i å gjøre slike muligheter åpne også for hjelpepleiere som f.eks. velger å spesialisere seg eller påta seg særlig tunge eller ansvarsfulle stillinger.

Kravet vil ikke belaste den økonomiske ramme, i og med at eventuelle kostnader vil tas av midler avsatt til lokale forhandlinger.

5. Videreutdanning

I YS-Ks krav fremgår krav om ny merknad til stillingskode 7076 - hjelpepleier. Denne merknaden tilsier at hjelpepleiere med videreutdanning skal plasseres enten som hjelpepleier I eller II.

Hjelpepleiere har innenfor det offisielle skoleverk halvårige videreutdanninger innenfor vernepleie, geriatri, psykiatri og barsel- og spebarnspleie. Også ettårige varianter er i gang eller på på trappene.

Omfanget av de som har tatt slik videreutdanning, er vanskelig å anslå, men pr. i dag videreutdannes det i overkant av 300 hjelpepleiere i året.

Nærmere begrunnelse

Som et ledd i å stimulere også kvinnedominerte yrkesgrupper til å ta videreutdanning, ønsker NHF å legge alle forhold til rette for det. Ved siden av mange andre tiltak i så henseende er det viktig at de som tar videreutdanning, også vet at de får noe igjen rent lønnsmessig.

De aller fleste med videreutdanning har allerede gjennom lokale forhandlinger fått gjennomslag for økt lønnstrinns plassering. Kostnadsmessig er det derfor nærmest ubetydelig å gjøre det til en fast ordning.

3.1.7 Miljøarbeider

I YS-K's krav vedrørende tariffavtalen § 12.2 trekkes frem yrkesgrupper som bør komme inn under bestemmelse i § 12.2 om tjeneste i hjemmet.

Tjeneste i hjemmet har gitt inntil 6 års lønnsansiennitet for de laveste lønnsstige samt for en del stillingskoder som er relatert til omsorgsykker.

Mens vanlige hjelpepleiere hører inn under disse grupper, faller f.eks. miljøarbeider og hjelpepleier I utenfor.

Nærmere begrunnelse

Det blir stadig flere yrkesgrupper som i stedet for å ansettes under sin ordinære yrkestittel og stillingskode, nå ansettes som miljøarbeidere. Stillingskode 6674 er en åpen stillingskode hvor det i merknaden kun sies at kravet for stillingen er hjelpepleierskole, eventuelt annen likeverdig relevant utdanning. Mange hjelpepleiere ansettes i disse stillinger. Det oppfattes på lik linje som for hjelpepleier I-stillingene noe utilsiktet at disse ikke skal få beregnet tjeneste i hjemmet i ansienniteten. Det er ingen synbar forskjell i den omsorgsbaserte virksomhet som utøves i disse stillingene i forhold til de stillingskategorier som går under bestemmelsen i dag.

3.1.8 Deltid

Det oppstilles krav om endringer i tariffavtalen § 2, slik at deltidsansatte ved ledighet i stillinger av vesentlig samme karakter skal ha fortrinnsrett til å få økt sin stillingsbrøk.

Det ville være en forbedring av eksisterende bestemmelse i tariffavtalen § 2.3, som kun tilsier at det skal vurderes om slik utvidelse kan gis.

Nærmere begrunnelse

Svært mange av de kvinnedominerte yrkesgrupper sliter i dag med en overrepresentasjon av deltidsstillinger. Særlig etter at HVPU-reformen ble satt i verk, ser vi en stadig økning av stillingsutlysninger helt ned til 1/12 og 1/13 stillinger.

Historisk har det vært omstridt hvorvidt det store antall deltidsstillinger for kvinner har oppstått pga. kvinnenes eget behov eller fordi arbeidsgiver har sett seg tjent med det.

NHF er ikke i tvil om at mange kvinner ønsker å få heltidsstillinger og at disse, i hvert fall i et kvinnepolitisk lys, må ha anledning til å komme opp i en stillingsbrøk som gir lønn det er mulig å forsørge seg selv og barn på.

Vårt krav om en fortrinnsrett ved ledighet i stillinger vil forøvrig ikke få konsekvenser dersom det er kvinnene selv som ønsker deltidsstillingene.

3.1.9 Uorganiserte arbeidstakere

I YS-K's krav berøres forholdet til uorganiserte arbeidstakere. Kravet går ut på at uorganiserte arbeidstakere ikke hjemles forhandlingsrett etter Hovedtariffavtalens Kap. 5, og at eventuelle lønnstrinnsopprykk for disse lokalt ikke belastes den lokale pott.

Nærmere begrunnelse

I de sentrale forhandlingene avsettes det midler til lokale forhandlinger. Ved fjorårets tariffoppgjør inngikk KS og arbeidstakerorganisasjonene likelydende protokoll om forholdet til uorganiserte i disse forhandlingene.

KS har i sitt A-rundskriv nr. 2/92 sådd tvil om forståelsen av kap. 5, pkt. 5.1 annet avsnitt, s. 10 i Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992.

En innfrielse av vårt krav på dette punkt vil foruten å være en tariff-festelse av nevnte protokoll, også innebære en opprydning i en eventuell tvist om forståelsen av annet avsnitt i pkt. 5.1.

3.2 KOMMUNENES SENTRALFORBUND HAR ANFØRT:

3.2.1 Grunnlaget for forhandlingene

Hovedtariffavtalen for perioden 1. juni 1990 til 30. april 1992 mellom KS og NHF samt de øvrige organisasjoner innen YS-K er sagt opp med utløp pr. 1. mai 1992.

Til grunn for KS' krav/tilbud ligger:

- Stortingets budsjettbehandling for 1992, hvor det i St.prp. nr. 1 (1991-92), Salderingsproposisjonen, ble lagt til grunn en lønnsøkning fra 1991 til 1992 på 3 prosent.
- Medlemmenes prioriteringer.

Ved tariffoppgjøret i 1990 ble det nedsatt et partssammensatt utvalg (hovedutvalg) som skulle legge frem forslag til nytt lønssystem og avtaleverk for 90-årene. Utvalget la frem en rapport i februar 1991 og en i januar 1992. Disse rapportene har vært et av grunnlagene KS har utformet sine krav/tilbud på.

3.2.2 Twistegjenstand

3.2.2.1 Innledning

Nåværende tvist gjelder innholdet av ny tariffavtale for perioden 1992-1994. KS vil her i hovedsak konsentrere seg om de endringer som fremgår av Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992 og som berører medlemmer av NHF.

KS vil innledningsvis framheve de uheldige konsekvenser ulike bestemmelser vil kunne få for kommunesektoren. En slik ordning vil også stride mot grunnleggende prinsipper som lik lønn og lik behandling.

Riksmeklingsmannen har i møtebok av 27. mai 1992 fremlagt forslag til ny tariffavtale. Forslaget ble anbefalt av KS, YS-K og AF-K med virkning fra 1. mai 1992. Forslaget ble senere vedtatt av kommuner/fylkeskommuner, AF-K og YS-K med unntak av Norsk Hjelpepleierforbund.

3.2.2.2 Den økonomiske rammen for oppgjøret pr 1.mai 1992

KS' utgangspunkt for tariffoppgjøret pr. 1. mai 1992 var bl.a. Stortingets budsjettbehandling for 1992, hvor det i St.prp. nr. 1 (1991-92), Salderingsproposisjonen, ble lagt til grunn en lønnsøkning fra 1991 til 1992 på 3 prosent for de statlige overføringene til kommunesektoren. I Revidert Nasjonalbudsjett, St.meld. nr. 2 (1991-92), er dette stadfestet.

På bakgrunn av de lønnsavtalene som er inngått i øvrige tariffområder, er den gjennomsnittlige lønnsveksten for alle grupper nå anslått til om lag 3 prosent for inneværende år. I St.meld. nr. 2 (1991-92) Kap. 6, pkt. 6.8.1 heter det:

"I Salderingsproposisjonen la en til grunn en gjennomsnittlig lønnsvekst for alle grupper på 3 % fra 1991 til 1992. Resultatet av de oppgjørene som hittil foreligger er når det gjelder de sentrale tilleggene godt i tråd med en slik forutsetning. Dersom resultatene av de lønnsoppgjørene som gjenstår, herunder de lokale forhandlingene, ikke bryter med den moderasjonslinjen som hittil er fulgt, vil den gjennomsnittlige lønnsutviklingen kunne bli som tidligere forutsatt. Det er lite som taler for at det er bygd opp et press i retning av høy lønnsvekst. Foruten et lite press i arbeidsmarkedet er konsumprisveksten lav og i forbindelse med gjennomføringen av skattereformen har det blitt gitt store lettelser i inntektsskattene for 1992. Den isolerte virkningen av skattelettelsene på disponibel realinntekt vil for brede grupper av lønnstakere utgjøre en økning på 2-3 % i 1992. I arbeidet med denne meldingen har en således lagt til grunn at den gjennomsnittlige lønnsveksten for alle grupper fra 1991 til 1992 blir 3 %. Også for industrien har en lagt en slik lønnsvekst til grunn."

Opgjøret i LO/NHO-området bidrar positivt til arbeidet for et konkurransedyktig pris- og kostnadsnivå som er en forutsetning for økonomisk vekst og flere arbeidsplasser. Lønnstilleggene i

LO/NHO-området vil sammen med lønnsoverhenget inn i 1992 ifølge Revidert Nasjonalbudsjett for 1992 kunne bidra til en lønnsvekst fra 1991 til 1992 på i underkant av 2 prosent. I avtalen mellom LO og NHO i pkt. 5 om lokale forhandlinger heter det bl.a.:

"Lokale forhandlinger skal føres på basis av de enkelte overenskomster og slik at tillegg skal gis på grunnlag av den enkelte bedrifts økonomiske virkelighet, dvs. bedriftens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurransevne."

KS mener oppgjørene i skjermede sektorer også må bidra til å legge forholdene til rette for et konkurransedyktig kostnadsnivå. Kommunene står overfor inntektsrammer som i sterk grad er gitt utenfra. Innenfor disse gitte rammer har kommunene formelt sett ansvar for to tredjedeler av offentlig tjenesteyting. Slik sett er lønnsforhandlingene i kommunesektoren av stor realøkonomisk betydning. Kommunale lønnsbudsjetter utgjør en så stor del av norsk økonomi at det også må tas nasjonale hensyn. Det må videre tas hensyn til de signaler som blir gitt gjennom budsjettbehandlingen i Stortinget og rammen for oppgjørene i konkurranseutsatt sektor.

KS la i sitt forhandlingsopplegg til grunn at rammen for oppgjøret i kommunesektoren ikke skulle overstige 3 prosent.

I den vedtatte avtalen med organisasjoner tilsluttet YS-K, ekskl. Norsk Hjelpepleierforbund, og organisasjoner tilsluttet AF-K er rammen beregnet til:

Overheng/glidning*	1,1 %
Ltr.-endringer	1,3 %
Lokale forhandlinger pr. 01.01.92	0,3 %
Lokale forhandlinger pr. 01.05.92	<u>0,3 %</u>
Sum	<u>3,0 %</u>

* Tallet ble fastsatt etter forslag av Riksmeklingsmannen. Partene forpliktet seg til å akseptere tallet.

3.2.2.3 Sammenligning mellom rammen for oppgjørene i stat og kommuner for årene 1990-1992

Ved oppgjøret i 1990 ble rammen for oppgjørene i både kommune og stat beregnet til 4,24 prosent. Oppgjøret fikk imidlertid den virkning at overhenget inn i 1991 ble 4,4 prosent i kommunesektoren, mot ca. 2 prosent i staten, uten at dette ble kompensert for arbeidstakerne i staten ved oppgjøret i 1991.

Ved oppgjøret i 1991 ble rammen i kommunesektoren beregnet til 4,8 prosent, mot 4,16 prosent i staten. Forskjellen skyldtes det store overhenget i kommunesektoren. Oppgjøret fikk samtidig den virkning at overhenget inn i 1992 ble knapt 1 prosent i kommunesektoren, mot ca. 3,5 prosent i staten.

Utgangspunktet for oppgjøret i 1992 hva gjelder overhengsproblematikken var således det motsatte av hva situasjonen var i 1991.

Konklusjon

I 1992 er det staten som har et overheng som vesentlig overstiger rammen for oppgjøret i kommunesektoren. I 1991 var det kommunesektoren som hadde et overheng som vesentlig oversteg rammen for det statlige oppgjøret. Ser en oppgjørene i sammenheng, blir imidlertid utviklingen i de to avtaleområdene tilnærmet lik.

Kommunenes Sentralforbund kan dermed ikke se at et stort overheng fra 1991 til 1992 i det statlige avtaleområdet skulle gi grunnlag for en større ramme for oppgjøret i kommunesektoren enn på 3 prosent.

3.2.2.4 Lønnsrammesystemet

Det ble innført et lønnsrammesystem i kommunesektoren ved tariffrevisjonen i 1990 for å imøtekomme behovet for et lønns- og avtalesystem som kan fremstå som et personalpolitisk instrument. Det har vært et mål å utvikle et lønnsystem som bidrar til at kommuner og fylkeskommuner blir i stand til å rekruttere, utvikle og beholde kvalifisert arbeidskraft. Lønnsrammene (20

stk.) ble i 1990 innført med tre alternativer. En grunnstige (lønnstrammens kode 1) som var grunnplassering, samt en alternativ stige og et direkte lønnstrinnsalternativ som lå ett lønnstrinn over topplønn i den alternative stige. De alternative innplasseringer er først og fremst til bruk ved lokale forhandlinger.

Samtlige kommunale arbeidstakere fikk gjennom lønnsrammesystemet flere lønnstrinnsalternativer. Alle stillinger ble gitt lønnsutviklingsmuligheter. Systemet brukes nå aktivt i kommuner og fylkeskommuner. Systemet forutsetter at det avsettes midler til lokale forhandlinger ved hvert oppgjør.

Et lignende lønnsrammesystem ble innført i det statlige avtaleområdet i 1991. Systemet hadde imidlertid flere (5) lønnsalternativer enn det kommunale.

I den vedtatte avtalen er lønnsrammesystemet videreutviklet, jfr. Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992. Lønnsrammesystemet er utvidet til fem alternativer i hver ramme. Utformingen er gjort etter samme prinsipp som i det statlige avtaleområdet. Lønnsrammesystemene i offentlig sektor utgjør nå en viktig del av lønnssystemene.

Alle ansiennitetsstiger i det kommunale rammesystemet er ved denne revisjonen kortet ned til 8/10 år. Det var et av hovedkravene fra organisasjonene.

Det er blitt en del av avtalen at lønnsrammens kode 1 er stillingens grunnplassering. Lønnsrammens øvrige alternativer (koder) skal benyttes ved lokale forhandlinger og ved tilsetninger og er å anse som personlige ordninger. Dette er nødvendig for å beholde fleksibiliteten i systemet. Endringer blir fanget opp som positiv eller negativ lønnsglidning og inngår på vanlig måte i de sentrale rammeberegninger.

Lokale avtaler som innebærer automatiske opprykk ved utvidelse av lønnstrinnsalternativ i rammene ved sentrale forhandlinger, kan nå kun gjennomføres etter at det er ført forhandlinger lokalt, jfr. Kap. 5. Denne bestemmelsen er tatt inn i avtalen

for å unngå utilsiktede virkninger og relasjonsforskyvninger i det lokale lønnsbildet ved sentrale systemendringer.

3.2.2.5 Lønnstrinnsopprykk som følge av endringer i lønnsramme-systemet

I alt har 92.000 arbeidstakere fått minst ett lønnstrinnsopprykk.

Nedkorting av ansiennitetsstigene har særlig gitt lønnstrinnsopprykk til arbeidstakere som er plassert i nedre og midtre del av regulativet.

Det er gitt ny topplønn på flere rammer. Dette prioriterer særlig arbeidstakere i det midtre sjikt.

De fleste sentralt normerte stillinger som har en direkte lønnstrinns plassering (uten ansiennitetsstiger), er gitt ett lønnstrinnsopprykk.

Ca. 11.000 har fått to lønnstrinnsopprykk. Dette gjelder i første rekke enkelte assistenter, fullmektiger, førstesekretærer og de fleste spesialutdannede sykepleiere.

3.2.2.6 Lønnsopprykk til hjelpepleiere

Hjelpepleiere har i tariffperioden 1990-1992 hatt to stillingskoder med ulik lønns plassering.

For den store hjelpepleiergruppen - knapt 30.000 arbeidstakere - som har vært innplassert i lønnsramme 2, medfører nedkorting av ansiennitetsstigen at ca. 11.000 hjelpepleiere har fått lønnstrinnsopprykk. Av disse har 1.100 fått to opprykk. Dette innebærer at ca. 35 prosent har fått minst ett lønnstrinnsopprykk.

Ved tariffrevisjonen i 1990 ble stillingsbetegnelsen Ledende hjelpepleier endret til Hjelpepleier I. Hjelpepleier I ble innplassert i lønnsramme 4, kode 4.2 - 4.3 med et lønsspenn fra

lønnstrinn 17 til 21 etter det gamle lønnsregulativet. I møteboken av 27. mai 1992 er Hjelpepleier I innplassert i lønnsramme 3. Dette innebærer uendret lønns plassering ved overføring for de som er ansatt som Hjelpepleier I. Gruppen har fått ett nytt lønnstrinnsalternativ, lønnstrinn 22, som tilsvarer lønnstrinn 12 i den nye lønnstabellen.

Nesten alle arbeidstakere som er tilsatt i stilling som Hjelpepleier I, har så lang ansiennitet at de har nådd topplønn. Av 1.841 registrerte Hjelpepleier I har drøyt 50 ikke nådd topplønn.

Konklusjon

Hjelpepleier I er gitt ett nytt lønnstrinnsalternativ i forhold til tidligere. De 1.841 hjelpepleiere som er registrert tilsatt som Hjelpepleier I, er arbeidstakere med så lang ansiennitet at alle, med unntak av drøyt 50, har nådd topplønn. Endret opprykkstakt på ansiennitetsstigene medfører dermed ingen realitetsendringer. For de ca. 50 Hjelpepleier I som ikke har nådd topplønn, vil det bli gitt antesipert tjenesteansiennitet slik at alle minst opprettholder sin lønn.

En generell heving av topplønn for Hjelpepleier I vil skape store relasjonsproblemer i det kommunale lønnsbildet.

3.2.2.7 Forhandlingsbestemmelser og alminnelige bestemmelser - Kap. 5

I Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992 er det foretatt endringer under Kap. 5, pkt. 5.1.

De øvrige punkter under dette kapittel er uendret fra gjeldende bestemmelser (med unntak av en presisering under pkt. 5.4).

Nytt pkt. 5.1 lyder som følger (det er kun tatt med de deler av punktet som er endret):

Lokale forhandlinger:

"5.1

Partene sentralt kan avsette en viss andel av den økonomiske ramme til lokale forhandlinger.

Partene lokalt fastsetter den totale pottens størrelse for arbeidstakere som er omfattet av forhandlingene etter dette punkt.

Før de lokale partene legger fram tilbud/krav, avholdes et lønnspolitisk drøftingsmøte vedrørende:

- erfaringer fra tidligere lokale forhandlinger,
- rekrutteringstiltak,
- lønns- og personalpolitiske planer,
- hensynet til likestilling,
- lønnsmessige skjevheter,
- tiltak for særskilte arbeidstakergrupper og
- praktisk gjennomføring av de lokale forhandlinger.

De sentrale parter forutsetter at de lokale forhandlinger gjennomføres på en rasjonell og hensiktsmessig måte. De lokale parter oppfordres til å finne praktiske arbeidsformer ved f.eks. å desentralisere forhandlingene i store arbeidsgiverområder, å ta i bruk forhandlingssammenslutningsmodellen eller på annen måte samordne forhandlingene."

Det er avsatt 0,3 prosent på årsbasis til lokale forhandlinger ifølge meklingsmannens møtebok. Disse skal føres etter forhandlingsbestemmelsenes pkt. 5.1. Det er partene lokalt som fastsetter den totale pottens størrelse for arbeidstakere som er omfattet av forhandlingene etter 5.1.

Dette innebærer at det blir samsvar mellom det antall arbeidstakere som inngår ved beregning av størrelsen på en pott og det antall som har muligheter for lønnstillegg av potten.

Årsakene til at det er nødvendig med en særskilt bestemmelse for å regulere dette forhold, er flere:

- De lokale forhandlinger høsten 1991 ble gjennomført slik at eventuelle lønnstillegg til uorganiserte ikke ble belastet potten (dersom ikke partene var enige om noe annet) selv om

deres lønnsmasse inngikk som en del av grunnlaget for beregningen av denne.

- Arbeidsgivere har et ansvar for og plikter å sørge for at de uorganiserte ikke blir forskjellsbehandlet i forhold til de organiserte når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår, jfr. Arbeidstvistlovens § 3, nr. 3 - ufravikelighetsprinsippet. Organisasjonstilhørighet skal ikke være kriterium for mulighetene til lønnstillegg.

Partene sentralt anbefalte partene lokalt å gjennomføre drøftingsmøter om lønnspolitiske spørsmål forut for de lokale forhandlinger høsten 91. Det vises i denne forbindelse til Rapport 2 om 90-årenes avtaleverk, pkt. 5 (s. 11). Erfaringene fra denne praksis synes å være gode.

Det har videre vært absolutt nødvendig å legge forholdene til rette for en mer praktisk og bedre samordning av de lokale forhandlinger.

Med 37 organisasjoner er det et stort praktisk problem å få gjennomført de lokale forhandlinger på en rasjonell måte.

3.2.3 Forskyvning av tidspunkt for gjennomføring av de lokale forhandlinger

KS og YS-K er i protokoll av 22. juni 1992 enige om å forskyve tidspunkt for de lokale forhandlinger. Forhandlingene skal være slutført senest 1. desember 1992.

3.2.4 Integrering av Bærum/Lørenskog kommuner

KS og YS-K er enige om at ny hovedtariffavtale skal gjøres gjeldende for Bærum/Lørenskog kommuner med de unntak/tillegg/presiseringer som fremgår av protokollene fra møter i partsammensatt utvalg/utvalg nedsatt av Riksmeklingsmannen vedrørende overgang/tilpasning til Hovedtariffavtalen for Lørenskog/Bærum kommuner.

3.2.5 Virkningsdato

Det er tradisjon for at virkningsdato etter en konflikt fastsettes til den dato arbeidet gjenopptas etter konflikten. KS har derfor lagt ned påstand om virkningsdato for medlemmer av NHF til 4. juli 1992.

4. RIKSLØNNSNEMNDAS MERKNADER

4.1 DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN

Medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm skal bemerke:

Om den økonomiske situasjonen for oppgjøret vises det til partenes redegjørelse og til opplysninger gitt i Revidert nasjonalbudsjett 1992, "Økonomiske analyser" nr. 5/1992 fra Statistisk sentralbyrå og "Etter inntektsoppgjørene 1992", Rapport nr. 2/1992 fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

4.1.1 Internasjonal økonomi

De internasjonale bidragene til vekst i norsk økonomi er svært svake.

Det er tegn til oppgang i den amerikanske økonomien, bl.a. som følge av reduksjon i det amerikanske rentenivået. Denne reduksjonen har bidratt til vekst i boliginvesteringer. En lavere verdi på dollaren i forhold til europeiske valutaer har i 1992 gitt stimulanter til amerikansk eksport. Arbeidsledigheten er fortsatt høy.

Oppgangen i den amerikanske økonomien kan gi positive virkninger på den norske økonomien, men disse positive virkningene blir motvirket av lav vekst i andre land som Norge handler med.

Det svenske bruttonasjonalproduktet gikk tilbake i 1991, og en venter en ytterligere stagnasjon i 1992/93. Arbeidsledigheten er stigende. I Danmark er de økonomiske utsiktene noe lysere, men arbeidsledigheten er fremdeles tosifret, og en kan ikke vente at den vil bli vesentlig lavere med det første. I andre EF-land er situasjonen klart verre enn i Danmark. Veksten i det tyske BNP kan bli mer enn halvert fra 1991 til 1992 (fra ca. 3,5 prosent i 1991 til rundt 1 prosent i 1992). De viktigste årsakene er negative virkninger på investeringer av høyere realrenter og negative virkninger på etterspørselen av økte skatter. Skatteøkningene skal dekke de underskuddene som oppsto etter overføringene fra Vest- til

Øst-Tyskland etter gjenforeningen. Veksten i et annet av Norges viktigste samhandelsland - Storbritannia - er også lav, og det ligger an til en fortsatt stagnasjon i 1992. Veksten kan i beste fall bli på noe rundt 1 prosent i 1992. Ledigheten er fortsatt svært høy og stigende.

En viktig årsak til det lave aktivitetsnivået i Europa, med lav vekst og tilbakegang i enkelte land og en høy og stigende ledighet, er det økonomisk-politiske klimaet i dagens Europa, spesielt i det førende landet Tyskland. Hovedmålet er prisstabilitet og med en stram pengepolitikk som virkemiddel. Den ekspansive politikken etter gjenforeningen mellom Øst- og Vest-Tyskland var et brudd med denne forsiktige linjen, men allerede nå er som nevnt Tyskland i ferd med å stramme til politikken. Den stramme pengepolitikken og lånefinansierte underskudd har resultert i rekordhøye realrenter som har en negativ virkning på omfanget av realinvesteringene og dermed på aktivitetsnivået i økonomien. Det lave aktivitetsnivået i toneangivende land i Europa sprer seg via handelen til andre land i Europa. Det høye rentenivået sprer seg raskt til andre land som følge av mobiliteten av finanskapital og landenes ønske om faste valutakurser.

Jo lavere det internasjonale aktivitetsnivået er, desto hardere blir konkurransen om markedsandeler og desto viktigere vil det bli for det enkelte land å dempe kostnadsveksten. En slik demping kan gi en lav internasjonal etterspørsel og følgelig skape en ond sirkel i internasjonale markeder, men det er lite ett enkelt land kan gjøre med det. Det er ingen grunn til å vente en snarlig endring av det økonomisk-politiske klima i Europa og dermed all grunn til å vente at den harde konkurransen vil fortsette en god stund fremover.

En nyhet det siste året er en kraftig reduksjon i den innenlandske etterspørselen i Japan. I tiden fremover kan denne reduksjonen bidra til en ytterligere svekkelse av det internasjonale aktivitetsnivået.

4.1.2 Norsk økonomi

Veksten i den norske fastlandsøkonomien er i nærheten av null, og følgelig svært svak. De positive stimulansene kommer fra offentlig kjøp av varer og tjenester, samt tilsynelatende fra eksport. Eksportveksten er knyttet til raffinerte oljeprodukter og er en følge av at det var en vedlikeholdsstans på Mongstad høsten 1991, som nå er avsluttet. Det har i det siste vært en nedgang i bolig- og industriinvesteringer. Til tross for en oppgang i husholdningenes disponible realinntekter på 2,4 prosent i 1991, ble det private konsumet redusert i løpet av dette året. Følgelig gikk sparingen i husholdningene opp. Reduksjonene i investeringene og i det private konsumet er i stor grad en følge av de høye realrentene. Fallet i sysselsettingen ser ut til å ha stoppet opp, men ledigheten er likevel økt. En årsak til dette er at arbeidsstyrken har gått opp, dvs. at flere enn før søker arbeid. Flere av disse er yngre personer som har avsluttet utdanning, en utdanning som for mange ble startet opp / forlenget som følge av den økte ledigheten de siste årene. Det er liten grunn til å vente en snarlig nedgang i ledigheten. Dersom dollarkursen holder seg på det nivået den er på i dag (1. august 1992), eventuelt faller til et lavere nivå, kan dette bety en reduksjon i overskuddet på driftsbalansen. Den lave dollarkursen og ytterligere fall i denne kan gi økte problemer for den norske økonomien.

I årene 1989-1991 har de norske lønnskostnadene pr. produsert enhet steget svakere enn hos våre handelspartnere. Ifølge den siste rapporten fra Det tekniske beregningsutvalget, datert 12.06.92, har utviklingen vært som følger:

Prosentvis endring i lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien, norske kroner:

	<u>1989</u>	<u>1990</u>	<u>1991</u>
Norges handelspartnere	3,3	4,3	6,9
Norge	-0,8	2,5	1,6

Uttrykt på denne måten har Norge forbedret sin konkurranseevne de siste tre årene. Mye tyder på at forbedringen vil fortsette gjennom 1992. Årsakene til forbedringen er dels en bedre produktivitetsutvikling i Norge enn i konkurrentland (bl.a. som følge av nedlegging av svake bedrifter) og dels en mer moderat lønnsutvikling. En lavere vekst i lønnskostnadene i disse tre årene har likevel ikke vært nok til å gjøre lønnskostnadene pr. produsert enhet i Norge lik de tilsvarende kostnadene i andre land.

Lønnskostnadene pr. produsert enhet i Norge må ikke være mindre eller lik nivået hos våre handelspartnere for at norske bedrifter skal kunne konkurrere med utenlandske bedrifter. Arbeidskraft er bare en av flere innsatsfaktorer i produksjon. Norges fortrinn er ikke tilgang på mye og billig arbeidskraft, men er knyttet til tilgang på råvarer og energi som olje, gass, fisk samt vannkraft.

Dempet kostnadsvekst, gjennom dempet lønnsvekst, kan likevel forbedre konkurranseevnen til norske bedrifter. En slik dempet kostnadsvekst kan gi positive stimulanser til norsk økonomi gjennom økt virksomhet i konkurranseutsatte bedrifter. Det er viktig å understreke at en slik kamp for bedret konkurranseevne foregår også i andre land, og så lenge det internasjonale aktivitetsnivået er på dagens lavmål, er det liten grunn til å regne med at dempet kostnadsvekst i Norge kan gi kraftige reduksjoner i den norske arbeidsledigheten. På den annen side kan den motsatte politikken - økt kostnadsvekst i forhold til i konkurrentland - gi betydelige økninger i den norske ledigheten.

Internasjonale analyser indikerer at en trenger å gå mindre opp i ledighet i Norge for å få ned pris- og kostnadsveksten enn i mange andre OECD-land. En mulig årsak er et sterkere innslag av en samordnet og sentralisert lønnsfastsettelse enn i andre land. Moderasjonslinjen i lønnskravene den siste tiden har dempet kostnadsveksten og bedret den norske konkurranseevnen. Ledigheten har økt til et høyt nivå etter tidligere norsk standard, men likevel ikke til det nivået en finner i mange andre europeiske land. Resultatet i oppgjøret mellom LO og NHO i 1992 fortsetter denne moderasjonslinjen fra de siste årene.

Som sagt er samordningen en styrke ved den norske lønnsdannelsen. Dersom viktige aktører i arbeidsmarkedet, f.eks. LO og NHO, blir enige om en moderat lønnsutvikling, er det viktig at andre følger opp moderasjonslinjen. Hvis ikke, kan samordningen i lønnsfastsettelsen bryte sammen. Dette er viktig enten arbeidstakerne er sysselsatte i skjermede private og offentlige sektorer eller i konkurranseutsatt virksomhet.

I avtalen mellom LO og NHO inngått våren 1992 (se avsnitt 4.1.3 nedenfor) heter det bl.a.:

"I overenskomstområder som har lokal forhandlingsrett og hvor overenskomstens gjennomsnittlige årslønn er under kr. 157.000, gis det et tillegg på 60 øre timen. I alle øvrige overenskomstområder med lokal forhandlingsrett gis det ikke sentrale tillegg.

I overenskomstområder uten lokal forhandlingsrett og hvor overenskomstens gjennomsnittlige årslønn er under kr. 185.000, gis det et tillegg på 120 øre i timen. I alle øvrige overenskomstområder uten lokal forhandlingsrett gis det ikke sentrale tillegg."

Det ble også avtalt å gi et tillegg på 30 øre pr. time til såkalte "tekniske endringer", se avsnitt 4.1.3.

Denne avtalen ga sentrale tillegg til om lag 50 prosent av arbeidstakerne uten rett til lokale forhandlinger, hvorav de fleste hadde et gjennomsnittlig lønnsnivå lavere enn gjennomsnittet for voksne arbeidere. Ser man på områdene med og uten lokale forhandlinger under ett, fikk ikke mer enn 18 prosent av alle arbeidstakere i LO/NHO-området sentrale tillegg.

Det er viktig å merke seg at med årslønn menes gjennomsnittlig årslønn for de enkelte overenskomstområdene for arbeidstakere som utfører et fullt avtalefestet normalt årsverk uten overtid. Skifttillegg og tillegg knyttet til arbeidets art er med i årslønnen, mens overtidsgodtgjørelsen er ikke med. Årslønn er med andre ord den inntekt mange oppnår ved å arbeide 37,5 timer pr. uke.

4.1.3 Lønnsoppgjøret 1992

I Nasjonalbudsjettet for 1992 (St.meld. nr. 1 (1991-92)) uttalte Regjeringen at pris- og kostnadsveksten i Norge var lavere enn hos våre handelspartnere, men at det norske pris- og kostnadsnivået - til tross for en gunstig utvikling de senere årene - fortsatt var for høyt. Regjeringen hadde i budsjettet for 1992 lagt til grunn moderate lønnstillegg i 1992 og mente at det i inntektsoppgjørene burde legges avgjørende vekt på hensynet til sysselsettingen.

Det ble også uttalt:

"I åpne, konkurranseutsatte økonomier som den norske er pris- og kostnadsnivået avgjørende for sysselsettingen. Lønnskostnadene pr. timeverk i norsk industri ligger ifølge en del beregninger om lag 25 pst. høyere enn det gjennomsnittlige nivået hos våre handelspartnere. Det høye kostnadsnivået bidrar til at norsk industri fortsetter å tape markedsandeler til tross for bedringen av konkurranseevnen de siste årene. Lønnsutviklingen må derfor i vesentlig grad tilpasses konkurransesituasjonen slik at sysselsettingen kan styrkes og avhengigheten av petroleumsinntekter begrenses. Pris- og kostnadsveksten bør derfor også i årene framover være lavere enn hos våre handelspartnere."

Blant forhold som kunne støtte opp om moderate tillegg ble det bl.a. vist til forventet moderat konsumprisvekst og skattelettelser for 1992 på gjennomsnittlig 1-2 prosent av lønnsinntektene for de fleste inntektsnivåer. I Revidert nasjonalbudsjett (St.meld. nr. 2 (1991-92)) oppgis at skattelettelsene for "brede grupper av lønns-takere" isolert sett ville bidra til en økning i disponibel realinntekt på 2-3 prosent i 1992.

I 1992 har det vært hovedoppgjør for de fleste lønnstakere.

4.1.3.1 Oppgjørene i privat sektor

LO/NHO-området

Representantskapet i LO behandlet kravene foran lønnsoppgjøret 11. februar. Hovedpunktene i vedtaket var:

- Økning i kjøpekraften som særlig må komme de laveste og midlere lønte til gode.
- Lokale forhandlinger på vanlig måte etter de bestemmelser og kriterier som er fastlagt i de enkelte overenskomster.
- Forbedring i ordning med avtalefestet pensjon (AFP).
- Fleksibel arbeidstid for småbarnsforeldre.

Videre gikk Representantskapet i LO inn for et samordnet oppgjør, men innenfor rammer som ga adgang til forbundsvise tilpasninger i overenskomstene.

I NHOs hovedstyremøte 20. februar 1992 ble følgende lagt til grunn for tariffoppgjøret:

- Det er ikke rom for sentrale tillegg ved årets oppgjør når målet er å bedre konkurranseevnen i forhold til våre viktigste konkurransepartnere.
- Eventuelle lokale lønnstillegg må begrenses til bedrifter med god lønnsomhet og dokumentert konkurransekraft.
- Bedrifter med særlig svak økonomi bør redusere sine lønnskostnader.

Fra Regjeringens side ble det gitt uttrykk for at gjennomføringen av inntektsoppgjørene var organisasjonenes ansvar. Regjeringen var imidlertid innstilt på å drøfte eventuelle spørsmål organisasjonene måtte ta opp.

Med henvisning til LOs krav ga Statsministeren i brev av 9. april 1992 bl.a. uttrykk for at situasjonen i norsk økonomi og de store underskuddene på statsbudsjettet gjør at det er et begrenset handlingsrom i budsjettpolitikken. Regjeringen må derfor foreta en streng prioritering der mulige sosiale reformer må veies opp mot hverandre og mot andre viktige tiltak. Regjeringen var likevel - dersom det ble anbefalt et forhandlingsresultat som sikter mot en bedret konkurranseevne og dermed økt sysselsetting - i forbindelse med budsjettet for 1993, innstilt på å foreslå overfor Stortinget reformer for barnefamiliene i form av økning av fødsels- og svangerskapspermisjon. Regjeringen ønsket også å bidra positivt for å bedre situasjonen for småbarnsforeldre, og var innstilt på sammen med arbeidslivets parter å foreta et utredningsarbeid når det gjelder en mer fleksibel arbeidstid for denne gruppen.

LO og NHO førte i mars og april forhandlinger om de tallfestede krav i oppgjøret. Samtidig foregikk det forbundsvise forhandlinger, der det ble enighet om fordelingen av en ramme på 30 øre pr. time fra 1. april til tekniske endringer.

Om disse forbundsvise forhandlingene uttales det i protokoll av 30. mars 1992 mellom LO/NHO bl.a.:

"4. Under forbundsvise forhandlinger kan partene disponere inntil 30 øre til tekniske endringer i de ulike overenskomster.

Rammen på 30 øre kan anvendes i den utstrekning det gjennomføres tekniske endringer som begge parter ser seg tjent med.

Det er ikke adgang til å anvende rammen på 30 øre helt eller delvis til generelle lønnstillegg."

I de sentrale forhandlingene ble det brudd, og oppgjøret gikk til mekling. Riksmeklingsmannens forslag til løsning av 27. april ble anbefalt av partene og godkjent ved uravstemning 22. mai.

Det ble enighet om følgende sentrale tillegg gitt med virkning fra 1. april 1992:

- I overenskomstområder som har lokal forhandlingsrett og hvor overenskomstens gjennomsnittlige årslønn er under kr 157 000,-, gis det et tillegg på 60 øre timen. I alle øvrige overenskomstområder med lokal forhandlingsrett, gis det ikke sentrale tillegg.
- I overenskomstområder uten lokal forhandlingsrett og hvor overenskomstens gjennomsnittlige årslønn er under kr 185 000,- gis det et tillegg på 120 øre i timen. I alle øvrige overenskomstområder uten lokal forhandlingsrett, gis det ikke sentrale tillegg.

Det regnes med at ca 20. prosent av alle arbeidstakere i hele LO/NHO-området fikk sentrale lønnstillegg ved dette oppgjøret. De sentrale tilleggene slår gjennomsnittlig ut med 23 øre i timen fra 1. april for hele området. Medregnet tillegget i bransjenes tilpas-

ninger på 30 øre i timen, gir dette et bidrag til årslønnsveksten fra 1991 til 1992 på 0,3 prosent. Lønnsoverhenget er beregnet til 1,4 prosent. I tillegg kommer lønnsglidningen.

Om lavlønnsgarantiordningen heter det:

"LO og NHO anbefaler at utbetalingstidspunktet for de tradisjonelle lavlønnsgarantiordninger flyttes fra 1.10. til den enkelte overenskomsts utløpstidspunkt. Med sikte på at flytting kan skje fra og med tariffoppgjøret i 1993, hvis overenskomstpartene er enige om det, gjennomføres i god tid før våroppgjøret nødvendig forberedende arbeid. Som et ledd i eventuelt flytting av virkningstidspunktet endres også beregningsgrunnlaget fra 2. til 4. kvartal."

Automatiske utslag av det sentrale tillegget samt utslag av garantiordningene vil bidra til årslønnsveksten med knapt 0,1 prosent.

Om lokale forhandlinger sies det i avtalen (også som i tidligere avtaler) at de skal føres på basis av de enkelte overenskomster, og slik at tillegg skal gis på grunnlag av den enkelte bedrifts økonomiske virkelighet, dvs. bedriftens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurransevne. Forhandlinger om eventuell lokal lønnsfastsettelse kunne først påbegynnes etter at meklingsforslaget var vedtatt, dvs. 22. mai.

Partene er videre enige om at ordningen med avtalefestet pensjon (AFP) bedres fra 1. oktober 1992 ved at AFP-pensjonen økes fra ca. 52 prosent til ca. 60 prosent av gjennomsnittlig årslønn for voksne arbeidere ved full opptjening. Dette oppnås ved at nåværende AFP-ordning blir samordnet med sluttvederlagsordningen. Dette gir et tillegg til AFP-ordningen på kr 950,- pr. måned. Regjeringen vil foreslå at skattefrihet for tariffestet sluttvederlag også skal gjelde for dem som blir AFP-pensjonister.

Forbedringen i AFP skjer ved at arbeidsgiverne:

- øker innbetalingen til Sluttvederlagsordningen fra 0,20 prosent til 0,35 prosent av beregningsgrunnlaget fra 1. oktober 1992.
- øker innbetalingen til AFP-fondet fra 0,12 prosent av lønnsutbe-

talingene til 0,27 prosent fra 1. oktober 1992.

Det statlige bidrag forutsettes opprettholdt med 40 prosent av den opprinnelige AFP-pensjonen.

Aldersgrensen på 65 år står fast i 1992, men det er prinsipiell enighet mellom partene om nedsettelse til 64 år fra 1. oktober 1993.

I og med at økningen av arbeidsgivernes innbetalinger til Sluttvederlagsordningen og til AFP-fondet først skjer fra 1. oktober 1992, vil disse økte utgifter representere en kostnadsvekst på 0,07 prosent i 1992.

Norsk Rutebilarbeiderforbund satte i verk en begrenset streik fra 27. april. Streiken ble avsluttet 29. mai, da partene ble enige om å løse oppgjøret ved frivillig voldgift i Rikslønnsnemnda. Rikslønnsnemnda avsa kjennelse i saken 4. september 1992.

Mellom NHO og Norsk Styrermannsforening ble det etter en kort streik enighet om Riksmeklingsmannens forslag til avtale. Avtalen ga de samme tillegg som i LO/NHO-oppgjøret.

I oppgjøret mellom NHO og Det norske maskinistforbund gikk maskinistene til streik fra 27. april. Etter en kort streik vedtok de å sende ut Riksmeklingsmannens forslag til avtale til uravstemming uten anbefaling. Forslaget ble forkastet, og maskinistene gikk ut i ny streik (ferger, kystfart m.v.). Streiken ble avsluttet etter kort tid da det ble klart at Regjeringen ville foreslå tvungen lønnsnemnd. Rikslønnsnemnds avsa kjennelse i saken 4. september 1992.

I varehandelen ble Handel og Kontor og Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon enige om et generelt tillegg på kr. 195,- i måneden, som tilsvarer 120 øre i timen. I tillegg ble det foretatt visse tekniske endringer i overenskomsten innen en ramme på 30 øre pr. time. Dessuten ble det enighet om et nytt lønssystem som skal være et alternativ til det eksisterende.

I forretnings- og sparebanker ble partene enige om at det i år ikke

skal gis sentrale tillegg.

I forsikringsvirksomhet ble det enighet mellom Forsikringsfunksjonærenes Landsforbund og Forsikringsselskapenes Arbeidsgiverforening om et tillegg på 0,8 prosent fra 1. mai 1992.

4.1.3.2 Offentlig sektor

I staten ble det den 26. mai etter mekling enighet mellom Arbeids- og administrasjonsdepartementet og tjenestemennenes hovedsammenslutninger og Norsk Lærerlag om en ny toårig avtale. Avtalen har følgende hovedpunkter:

- 0,1 prosent til lokale forhandlinger pr. 1. oktober 1992. Pengene tas av innsparte midler og regnes ikke med i lønnsrammen.
- pr. 1. januar 1993 ble det gitt en sentral justeringspott på 0,2 prosent og en lokal justeringspott på 0,1 prosent.

Om avtalefestet pensjon (AFP) sies det at partene i statssektoren vil vurdere behovet for ytterligere utredninger vedrørende en pensjonsordning for 64-åringer i staten fra 1. oktober 1993. De nærmere vilkår for en ordning forutsettes avklart ved mellomoppgjøret 1993 når man har sett utformingen av LO/NHO-opplegget.

Årslønnsveksten fra 1991 til 1992 med et overheng på 3,6 prosent anslås til ca. 3,6 - 4 prosent.

Også i kommunesektoren ble det brudd i forhandlingene, og oppgjøret gikk til mekling. Den 26. mai ble det enighet mellom Kommunenes Sentralforbund på den ene siden og YS-Seksjon kommune (YS-K) og Sammenslutningen av Akademikerforeninger i kommunene (AF-K) på den andre siden. Som nevnt innledningsvis under pkt. 1 i kjennelsen, forkastet Norsk Hjelpepleierforbund meklingsforlaget, og tok sine medlemmer ut i streik.

LOs forhandlingssammenslutning i kommunene (LOK) forkastet meklingsforslaget og tok en del av sine medlemmer ut i streik, også denne streiken resulterte i tvungen lønnsnemnd.

Det vedtatte meklingsforslaget for YS og AF gir en vekst i årslønnen fra 1991 til 1992 på 2,8 prosent. En har da sett bort fra lønnsglidning. Veksten kan dekomponeres på følgende måte:

Stigeforkortninger og ett lønnstrinnsopprykk for direkte plasserte stillinger	1,3 %
Overheng	0,9 %
Lokale forhandlinger (pr 1.1.1992 og 1.5.1992)	0,6 %
	<hr/>
Sum	2,8 %

I tillegg kommer lønsglidningen fra 1991 til 1992. Når en ser på kommunesektoren som en enhet, kan lønnsglidningen være et resultat av:

- individuelle stillingsopprykk, f.eks. som følge av endret utdanning,
- individuelle lønnsopprykk som følge av økt ansiennitet,
- endret sammensetning av arbeidsstyrken i kommunesektoren m.v.

Lønnsglidningen vil også være avhengig av de sentrale tilleggene som er avtalt i form av stigeforkortninger, lønnstrinnsopprykk og pott avsatt til lokale forhandlinger. Alt tyder på at det vil bli en lønnsglidning fra 1991 til 1992. Om den blir på 0,2 prosent, slik Riksmeklingsmannens møtebok ser ut til å forutsette, vil først bli klart i 1993.

Det er viktig å understreke at tallene gjengitt ovenfor er gjennomsnittstall for hele kommunesektoren. Disse tallene sier ikke om en undergruppe som hjelpepleierne, vil få en vekst i årslønnen på 3 prosent (gitt en lønnsglidning på 0,2 prosent). KS har opplyst at stigeforkortningene for hjelpepleierne utgjør en økning i årslønnsveksten på 0,9 prosent mot 1,3 prosent for kommunesektoren sett under ett. Den samlede årslønnsveksten før glidning (og under forutsetning av at hjelpepleierne får 0,6 prosent lønnsvekst

gjennom lokale forhandlinger) blir dermed på 2,4 prosent, dersom Riksmeklingsmannens forslag blir vedtatt.

4.1.3.3 Oppsummering

Privat sektor

* Området LO/NHO

Sentralt tillegg for arbeidstakere omfattet av overenskomst hvor gjennomsnittlig årslønn er under kr. 157.000 og med lokal forhandlingsrett pr. time fra 1. april 1992 Kr. 0,60

Sentralt tillegg for arbeidstakere omfattet av overenskomst hvor gjennomsnittlig årslønn er under kr. 185 000,- uten lokal forhandlingsrett pr. time fra 1. april 1992 Kr. 1,20

Etter forbundsvise forhandlinger enighet om en økonomisk ramme for tekniske endringer på kr. 0,30

Årslønnsvekst i området fra 1991 til 1992 på grunnlag av avtalte bransjevise og sentrale tillegg og lønnsoverheng 1,8 prosent

* I Oljevirkksomheten ligger de sentrale tillegg som er gitt i oppgjørene mellom LO/NHO og NHO/OFS (Oljearbeidernes Fellessammen- slutning) innenfor den samme ramme for årslønnsvekst som nevnt ovenfor.

* **Varehandelen**

Avtalt generelt tillegg pr. time fra 1. april
1992 kr. 1,20

Tekniske endringer beregnet til kr. 0,30 pr. time

* **Forretnings- og sparebanker**

Avtalt at det ikke gis sentrale tillegg i 1992.

* **Forsikringsvirksomhet**

Avtale om sentrale tillegg fra 1. mai 1992 på 0,8 prosent.

Offentlig sektor

* **Staten**

De avtalte rammene omtalt på side 34 gir sammen med et lønnsoverheng på 3,6 prosent en årslønnsvekst anslått til 3,6 - 4 prosent.

* **Kommunene**

Tilleggene avtalt mellom YS og AF på den ene side og Kommunenes Sentralforbund på den annen gir sammen med et lønnsoverheng på 0,9 prosent en årslønnsvekst på 2,8 prosent (før glidning).

Medlemmet Stangnes , med tilslutning av Kostøl, tar foranstående til etterretning.

Medlemmet Falch, med tilslutning av Berge, skal bemerke :

Ved meklingens avslutning den 26. mai ble det oppnådd enighet mellom Kommunenes Sentralforbund på den ene siden og YS-seksjon kommune, inklusive Norsk Hjelpepleierforbund, og Akademikernes Fellesorganisasjon, seksjon kommune, på den andre siden. Det anbefalte meklingsforslaget ble senere ved uravstemning forkastet av Norsk Hjelpepleierforbund.

LOs forhandlingssammenslutning i kommunene forkastet meklingsforslaget og tok medlemmer i 7 kommuner ut i en punktstrik. Også denne streiken resulterte i tvungen lønnsnemnd. Rikslønnsnemndas kjennelse i denne sak foreligger ikke på det nåværende tidspunkt.

4.2 ØKONOMISK RAMME FOR OPPGJØRET - TILBUD OG KRAV

Medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm skal bemerke:

4.2.1 Hjelpepleiere i stillingskode 7076

Kravet fra Hjelpepleierforbundet er at hjelpepleiere i stillingskode 7076 plasseres i lønnsramme 3, mot nå lønnsramme 2. I grunnplasseringen i lønnsramme 2 - lønnskode 2.1 - varierer lønnen fra lønnstrinn 4 til lønnstrinn 9 (etter 8 år). I lønnsramme 3 - kode 3.1 - er den tilsvarende variasjonen fra lønnstrinn 5 til 10. En innfrielse av kravet vil bety at begynnerlønnen stiger fra kr. 128.905 til kr. 133.391 pr. år (regulativet pr. 1. mai 1992) og at topplønnen i grunnstigen øker fra kr. 153.894 til kr. 160.759.

Gitt dagens fordeling av hjelpepleiere etter ansiennitet, vil en innfrielse av kravet gi en merutgift pr. år på 155 millioner kroner, noe som vil øke årslønnsrammen for 1991/92 med 0,28 prosent.

4.2.2 Hjelpepleier I i stillingskode 7465

Hjelpepleierforbundets krav består i å flytte lønsplasseringen fra lønnsramme 3 (arbeidsgivernes tilbud) til lønnsramme 4. Benyttes grunnstigene (3.1 og 4.1), betyr kravet at begynnerlønnen økes fra lønnstrinn 5 til 8 og at topplønnen økes fra lønnstrinn 10 til 11. I kroner pr. år gir dette lønnsøkninger (i forhold til arbeidsgivernes tilbud) på henholdsvis kr. 14.245 og kr. 6.728.

Kostnadene totalt pr. år (krav i forhold til tilbud), gitt dagens antall av hjelpepleiere I, er 10 millioner kroner, noe som utgjør 0,02 prosent av årslønnsrammen.

Hjelpepleierforbundet hevder at arbeidsgivernes tilbud innebærer en reduksjon i årslønnen i forhold til den lønnen en del hjelpepleiere i denne stillingskoden har i dag. Et kompromiss mellom tilbud og krav og som gir en lønsplassering i nærheten av den hjelpepleier I nå har, er en direkte plassering i 3.2 og ikke i grunnstigen 3.1. I forhold til arbeidsgivernes tilbud vil en slik plassering bety en økning i begynnerlønnen med ett lønnstrinn - fra trinn 5 til 6 - og utgjøre et tillegg på kr. 4.587 pr. år i forhold til tilbudet. For topplønnen innebærer en direkte plassering i 3.2 lønnstrinn 11, mot 10 i arbeidsgivernes tilbud, en differanse i årslønn på kr. 6.728.

Kostnaden (totalt pr. år) ved å plassere hjelpepleier I direkte inn i 3.2 sammenlignet med arbeidsgiverens tilbud, er vanskelig å anslå, men det er trolig i underkant av 5 millioner kroner pr. år. I forhold til dagens totale utgifter til hjelpepleier I er det trolig ikke snakk om økninger i det hele tatt.

4.2.3 Kvelds- og natt tillegg

Kravet fra Norsk Hjelpepleierforbund er at tillegget endres til 40 prosent og at tidsperioden for slikt tillegg utvides med 1 time. En innfrielse av kravet vil få konsekvenser for hele

kommunesektoren og er derfor kostbar. I forhold til dagens regler vil en innfrielse av kravet koste 571 millioner kroner pr. år. En utvidelse av perioden alene, men uten å øke tillegget til 40 prosent, er også ganske kostbar. Anslaget er på 92 millioner kroner pr. år.

4.2.4 Andre krav

De andre kravene som kan ha kostnadsmessige konsekvenser, er:

- ny hjelpepleier II,
- videreutdannede lønnes som hjelpepleier I eller II,
- innføring av husmoransiennitet for miljøarbeidere og hjelpepleier I,
- deltidsansatte gis fortrinnsrett til å få økt sin stillingsbrøk.

Det har ikke vært mulig å kostnadsberegne virkningene av disse kravene.

Medlemmet Stangnes, med tilslutning av Kostøl, tar foranstående til etterretning.

Medlemmet Falch, med tilslutning av Berge, skal bemerke:

Av Riksmeklingsmannens møtebok framgår det at stigeforkortninger og lønnstrinnsendringer utgjør 1,3 prosent, overheng og glidning 1,1 prosent, lokale forhandlinger pr. 1. januar 1992 - 0,3 prosent og lokale forhandlinger pr. 1. mai 1992 - 0,3 prosent.

Dette medlem, med tilslutning av Berge, vil påpeke at partene under meklingen var enige om ubetinget å akseptere Riksmeklingsmannens fastsettelse av komponenten overheng/glidning til 1,1 prosent som en del av den økonomiske rammen for oppgjøret i 1992. Det framgår av dette at ethvert tillegg gitt ut over Riksmeklingsmannens forslag vil øke den økonomiske rammen for oppgjøret i 1992 slik partene er enige om å beregne lønnsveksten fra 1991 til 1992.

Dette medlem, med tilslutning av Berge, konstaterer at medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm har foretatt beregninger av årslønnsveksten for hjelpepleiergruppen spesielt.

Dette medlem, med tilslutning av Berge, konstaterer at disse medlemmene dermed bryter med vesentlige prinsipper for beregning av årslønnsveksten for oppgjørene i de enkelte sektorer. Ved en dekomponering av årslønnsveksten på enkeltgrupper slik det framkommer her, vil en kunne finne store avvik både av positiv og negativ karakter i forhold til den gjennomsnittlige årslønnsvekst. Særlig vil slike avvik forekomme når oppgjøret, slik som det var tilfelle i 1992, bli gjennomført som rene justeringsoppgjør. Også tidligere oppgjør viser store avvik for stillingsgrupper i forhold til den gjennomsnittlige årslønnsveksten.

Dette medlem, med tilslutning av Berge, vil understreke at partene både ved tradisjon og i praksis er enige om å legge gjennomsnittsberegninger for hele sektoren til grunn ved beregning av årslønnsveksten. Dette medlem, med tilslutning av Berge, vil derfor påpeke at en fravikelse av dette prinsippet kan få store konsekvenser og gi en negativ signaleffekt i forhold til enkeltgruppers håndtering av kommende oppgjør.

4.3 NÆRMERE OM DEN AKTUELLE TVIST

4.3.1 Generelt

Medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm skal bemerke:

Ved avgjørelsen av den foreliggende tvist vil disse medlemmer ta utgangspunkt i den beskrivelse av Norges økonomiske situasjon som er gitt i avsnitt 4.1.2 foran, og de utsikter for den økonomiske utvikling i de nærmeste år som avsnitt 4.1.1 bærer bud om. Situasjonen er dystert og utsiktene fremover har få lyspunkter.

Disse medlemmer er også i prinsippet enige med KS i at skjermede sektorer ikke skal være lønnsledende, men bidra til det felles løft som er nødvendig for å nå et konkurransedyktig kostnadsnivå i vårt land. Dette tilsier at Rikslønnsnemnda utviser meget stor tilbakeholdenhet med å etterkomme krav som bryter med den moderasjonslinjen som er lagt til grunn i de sentrale hovedoppgjør ved årets tariffrevisjon. Det vedtatte meklingsforslag for YS og AF i kommunal sektor medfører en årslønnsvekst fra 1991 til 1992 på 2,8 prosent. I tillegg kommer lønnsglidningen, som i Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992 er anslått til å bli omlag 0,2 prosent. Utgangspunktet for KS' tilbud ved dette års tariffoppgjør var bl.a. Stortingets budsjettbehandling for 1992, hvor det i salderingsproposisjonen ble lagt til grunn en lønnsøkning i kommunal sektor fra 1991 til 1992 på 3 prosent.

Disse medlemmer har i denne tvist funnet grunn til å se nærmere på hva forslaget vil gi i årslønnsvekst spesielt for hjelpepleierne, jf. nærmere i avsnitt 4.2 foran. Som det fremgår av beregningene der vil meklingsforslaget, som er KS' tilbud i den aktuelle tvist, innebære en årslønnsvekst på 2,4 prosent for hjelpepleierne (forutsatt at overhenget for hjelpepleierne er lik gjennomsnittet forøvrig). Hvis man legger til den lønnsglidning som er anslått av Riksmeklingsmannen, omlag 0,2 prosent, vil årslønnsveksten for hjelpepleierne i KS' tilbud ligge godt under 3 prosent, som er den anbefalte maksimale lønnsvekst fra Regjeringens side ved dette og kommende inntektsoppgjør.

4.3.2 Norsk Hjelpepleierforbunds (NHF) krav

Medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm skal bemerke:

Unigheten mellom partene kommer til uttrykk i åtte krav formulert i NHF's påstand for Rikslønnsnemnda. De krav som i særlig grad førte til den foreliggende tvist, finnes i påstandens pkt. 2 og 3.

Det første kravet, påstandens pkt. 2, går ut på at hjelpepleiere i sin alminnelighet, dvs. hjelpepleiere i kode 7076, plasseres i

lønnsramme 3 i det nye lønnsrammesystemet som er inntatt i Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992. KS står fast på forslaget til tariffavtale i møteboken, der hjelpepleiere i kode 7076 er plassert i lønnsramme 2 (grunnstige 2.1,) med begynnerlønn i lønnstrinn 4 og en stigning til lønnstrinn 9 etter 8 års ansiennitet. Lønnsrammens høyeste lønns plassering er lønnstrinn 12, som kan oppnås ved lokale forhandlinger eller ved tilsetninger. NHF's krav om lønnsramme 3 innebærer i tilfelle ett lønnstrinnsopprykk for alle kategorier hjelpepleiere og med mulig topplønn i lønnstrinn 13 etter lokale forhandlinger.

Disse medlemmer har forståelse for NHF's krav om høyere lønn for hjelpepleierne i sin alminnelighet. Denne gruppen må kunne sies å være en utpreget lavtlønnsgruppe innen den kommunale sektor. Kvinnene utgjør hovedtyngden blant arbeidstakerne i denne gruppen, som også i stor grad har de fysisk mest belastende arbeidsoppgaver ved helseinstitusjonene våre. Hjelpepleierne er ofte de som har hyppigst kontakt med pasientene, og hjelpepleierne blir på mange måter institusjonenes "daglige ansikt" mot samfunnet. Det må antas at mange mennesker som kommer i kontakt med helseinstitusjoner, ikke minst de som er avhengig av daglig pleie og omsorg fra hjelpepleierne, vil ha forståelse for at denne arbeidstakergruppen ikke i for sterk grad bør føle seg underbetalt av samfunnet. Det bør også tilføyes at den store gruppen kommunale hjelpepleiere har et lønnsnivå som ligger klart under det nivå som gjelder for hjelpepleiere i Oslo kommune og i staten. I Oslo kommune svarer lønnsnivået for hjelpepleiere til lønnsramme 4 og i Staten til lønnsramme 3 i KS' nye lønnsrammesystem.

Disse medlemmer kan ikke se at det er avgjørende nasjonal-økonomiske betenkligheter ved å imøtekomme NHF's krav. Med den ansiennitetsfordeling som hjelpepleiere i kommunal sektor i dag har, er kravet beregnet til å koste høyst 155 millioner kroner årlig. Virkningen på årslønnsveksten for hjelpepleierne som gruppe vil utgjøre et tillegg på høyst 0,28 prosent. Fortsatt vil årslønnsveksten for disse ligge innenfor den forutsatte ramme på 3 prosent.

Disse medlemmer er enig i KS' anførsler om at NHF's krav kan, om

det blir fullstendig imøtekommet, skape problemer i forholdet til sykepleiernes lønnsnivå. Kravet går som nevnt ut på et løft fra grunnstigen i lønnsramme 2 til grunnstigen i lønnsramme 3, mens de ordinære offentlig godkjente sykepleierne i kommunal sektor er plassert i grunnstigen i lønnsramme 4. Blir lønnsavstanden for liten mellom disse to arbeidstakergrupper, vil det kunne utløse lønnskrav fra sykepleiernes side. De offentlig godkjente sykepleierne har vesentlig strengere krav til utdanning (artium og høyskolenivå) og er også tillagt et større faglig ansvar for behandlingen av pasientene enn hjelpepleierne. Disse medlemmer vil ikke uten videre akseptere at en eventuell imøtekommelse av NHF's krav i denne tvist i seg selv vil berettige Norsk Sykepleierforbund til å kreve en rammeheving for sine medlemmer. Det vises i den forbindelse bl.a. til at det i Oslo kommune bare er en lønnsramme som skiller de to kategorier helsearbeidere. Disse medlemmer vil likevel ta et visst hensyn til de mulige relasjonsproblemer som er påpekt fra KS' side. Den mellomløsning som i den forbindelse peker seg ut, er å plassere hjelpepleierne i kode 7076 direkte inn i kode 2.2 i det nye lønnsrammesystemet. Derved blir hjelpepleierne værende i lønnsramme 2, men oppnår det samme lønnstrinnsopprykk som om de var blitt plassert i grunnstigen 3.1 i lønnsramme 3. Forskjellen vil være at topplønnen i ramme 2 er lønnstrinn 12 mot lønnstrinn 13 i ramme 3.

Disse medlemmer vil på bakgrunn av det som er anført foran, delvis imøtekomme NHF's krav og plassere hjelpepleiere (kode 7076) direkte inn i kode 2.2 i det nye lønnsrammesystemet.

Det annet krav som i særlig grad foranlediget den aktuelle tvist for Rikslønnsnemnda, er kommet til uttrykk i pkt. 3 i NHF's påstand. Kravet er at Hjelpepleier I (ledende hjelpepleier) kode 7465 flyttes fra lønnsramme 3 til lønnsramme 4. KS' tilbud for denne gruppen er en plassering i lønnsramme 3. Tilbudet innebærer en begynnerlønn i lønnstrinn 5 og en stigning til lønnstrinn 10 etter 8 års ansiennitet. Dette tilbudet bidro i høy grad til konflikten mellom partene ved at det i prinsippet vil gi Hjelpepleier I-gruppen en dårligere lønnsmessig stilling enn gruppen har hatt og har i dagens system. Denne forverring framkommer ved at begynnerlønnen er ett trinn lavere og

ansiennitetsstigen er 2 år lenger. Nå vil nok ikke tilbudet fra KS rent faktisk medføre en forverring for de personer som i dag innehar Hjelpepleier I - stillinger. Lønnstrinn 5 vil ikke være aktuelt for noen av disse, og KS har under forhandlingene i vår og i Rikslønnsnemnda gitt forsikringer om at det skal skje en godskrivning av ansiennitet for de som eventuelt vil tape på en overgang fra en 6 års til en 8 års ansiennitetsstige.

Disse medlemmer vil likevel gi uttrykk for forståelse for den irritasjon tilbudet fra KS har vakt i NHF. Det må sies å være uttrykk for en lite smidig holdning når KS presenterer et tilbud som i det ytre klart fremtrer som en forverring av den lønnsmessige posisjon for en gruppe arbeidstakere, og som i alle fall ved nyansettelser kan medføre en dårligere lønnsmessig stilling for denne gruppen arbeidstakere. Disse medlemmer viker likevel tilbake for å etterkomme kravet fra NHF om plassering i lønnsramme 4. Riktignok vil en innfrielse av kravet bety minimalt for årslønnsveksten. Det er i høyden tale om en virkning på 0,02 prosent, jf. nærmere i avsnitt 4.2.2 foran, men en slik plassering vil gi samme grunnstige for Hjelpepleier I som for offenkjent sykepleiere i den kommunale sektor. Plasseringen vil kunne få uheldige konsekvenser og utløse bl.a. nye lønnskrav i en tid som krever betydelig moderasjon og tilbakeholdenhet fra partene i arbeidslivet. Men på samme måte som for hjelpepleierne i kode 7076 er det åpning for et kompromiss som ikke bør skape noen problemer med tanke på lønnsrelasjonen mellom sykepleiere og hjelpepleiere.

Disse medlemmer ser få betenkeligheter ved å plassere Hjelpepleier I - gruppen direkte inn i kode 3.2. På denne måten vil det fremdeles være en lønnsramme som skiller hjelpepleier I fra de offenkjent sykepleierne. Videre får Hjelpepleier I - gruppen ett lønnstrinnsopprykk i forhold til dagens plassering. Det eneste som kan tale imot en slik løsning er at begynnerlønnen for Hjelpepleier I blir lønnstrinn 6, som er ett lønnstrinn lavere enn i dag. Men ingen av de personer som i dag arbeider som Hjelpepleier I, vil få redusert sin lønn som følge av en direkte plassering i kode 3.2. Teoretisk kunne det tenkes at de som har vært i en Hjelpepleier I stilling under 2 år ville få en lønnsreduksjon. Men disse medlemmer forutsetter at KS,

også i den situasjonen som nå foreligger med Rikslønnsnemndas kjennelse, står fast ved forsikringen om at ingen av dagens arbeidstakere skal tape på overgangen til det nye lønnsrammesystemet.

De øvrige 6 krav som er fremsatt i denne tvist, kommer til uttrykk i påstandens pkt. 4 - 9. Disse medlemmer avviser med varierende begrunnelse samtlige av disse krav. I det følgende skal de enkelte punkter kort behandles.

Pkt. 4 i påstanden er et krav om at kvelds- og nattillegg i Hovedtariffavtalen § 5.41 endres til 40 prosent, og gjeldende tidsperiode utvides til kl 0700. Hittil har tillegget vært angitt i et bestemt kronebeløp, og utvidelsen av tidsperioden som tillegget gir, dreier seg om 1 time. Kravet vil, om det innfris, gjelde alle kommunalt ansatte som omfattes av Hovedtariffavtalen, og ikke bare hjelpepleierne. Kravet avvises som altfor kostbart. Det vises til kostnadsberegninger foran i avsnitt 4.2.3.

Pkt. 5 i påstanden er et krav om innføring av en ny Hjelpepleier II - kode, som plasseres i lønnsramme 5. Som nevnt i avsnitt 4.2.4 foran har det vist seg umulig å kostnadsberegne dette kravet. Kravet avvises bl.a. fordi det synes dårlig utredet. Det synes uklart hvilke kvalifikasjoner en slik kode skal forutsette og hva slags oppgaver som skal tillegges en eventuell stilling som Hjelpepleier II.

Pkt. 6 i påstanden uttrykker et krav om en ny merknad til kode 7076 om at videreutdannede avlønnes som Hjelpepleier I eller II. Kravet avvises som mangelfullt utredet og således med uklare konsekvenser.

Pkt. 7 i påstanden er et krav om at miljøarbeider, kode 6674, og Hjelpepleier I, kode 7465, tilføres i Hovedtariffavtalen § 12.2. Meningen er at disse stillingskategorier skal oppnå en ansiennitetsforbedring ved arbeid i hjemmet ("husmoransiennitet") som nevnte bestemmelse i Hovedtariffavtalen tilgodeser særlige stillinger med, f.eks. hjelpepleiere i kode 7076. Kravet for såvidt gjelder Hjelpepleier I avvises fordi ingen av de

andre stillingskategorier som i dag er nevnt i Hovedtariffavtalen § 12.2 befinner seg så høyt på lønnskalaen, noe som ytterligere forsterkes ved den lønnsforbedring for Hjelpepleier I - gruppen som denne kjennelsen fastsetter. En innfrielse av kravet vil på denne bakgrunn kreve en bedre begrunnelse enn den som er presentert i nemnda. Kravet om "husmoransiennitet" for miljøarbeidere avvises fordi konsekvensene av å gi kravet medhold er uklare. Begrunnelsen til NHF knytter seg til de hjelpepleiere som er i stilling som miljøarbeidere, men kravet har en generell rekkevidde og vil gi "husmoransiennitet" til alle miljøarbeidere uansett bakgrunn.

Pkt. 8 i påstanden er et krav om at Hovedtariffavtalen § 2.3 gis følgende ordlyd:

"Deltidsansatte har fortrinnsrett til å få økt sin stillingsbrøk ved ledighet i stilling av vesentlig samme karakter, dersom de fyller kompetansenkravene for stillingen".

Gjeldende bestemmelse lyder slik:

"Ved ledighet i stilling skal det vurderes om deltidsansatte kan gis utvidelse av sitt arbeidsforhold inntil hel stilling."

Kravet avvises fordi den gjeldende bestemmelse gir en mer hensiktsmessig regel. Kravet vil medføre at arbeidsgiver fratras enhver styringsrett i spørsmålet om hvilken person som skal ansettes i den situasjon som bestemmelsen regulerer. Arbeidsgiver kan i en gitt situasjon være forhindret fra å ansette den best kvalifiserte alene fordi en deltidsansatt i annen stilling av vesentlig samme karakter har fortrinnsrett.

Medlemmet Stangnes slutter seg i hovedsak til de bemerkninger som medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm gir uttrykk for, men er av den oppfatning at sykepleiernes lønnsnivå i prinsippet ikke kan være avgjørende for hvilken lønnsramme hjelpepleierne i kode 7076 skal plasseres. Dette medlem vil hevde at det ikke er noe i veien for at hjelpepleierne kan plasseres i grunnstigen i

lønnsramme 3. I Oslo kommune er det godtatt at det kun er en lønnsramme som skiller. Dette medlem har den samme oppfatning i forhold til hjelpepleier I i stillingskode 7465.

Dette medlem vil også beklage at kravene som er framsatt i påstandens pkt 4 - 9 ikke kan imøtekommes. Alle disse krav er rimelige og berettiget.

Alt i alt finner medlemmet Stangnes, å tiltre den slutning som medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm går inn for.

Medlemmet Kostøl sier seg enig med flertallets slutning under forutsetning av at den gjelder alle hjelpepleierne i kommunesektoren som er lønnet likt med hjelpepleierne i Norsk Hjelpepleierforbund.

Dette medlem tar også avstand fra formuleringer som kan tolkes som om Regjeringens forutsetning for tariffoppgjøret på 3 prosent var bindende for partene i oppgjøret og for Rikslønnsnemnda.

Medlemmet Falch, med tilslutning av Berge, vil bemerke følgende:

Kommunenes Sentralforbund har ved oppgjøret i 1992 lagt sterk vekt på å bidra til et konkurransedyktig kostnadsnivå og at skjermede sektorer ikke skal bli lønnsledende. Det har derfor vært av avgjørende betydning å følge opp moderasjonslinjen fra de øvrige sentrale hovedoppgjør ved årets tariffrevisjon.

Den økonomiske rammen fremgår av Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992 og medfører en årslønnsvekst fra 1991 til 1992 på 3,0 prosent. Dette er i tråd med de forutsetninger som Stortinget la til grunn for lønnsøkningen i kommunal sektor under behandlingen av Salderingsproposisjonen.

Flertallet i Rikslønnsnemnda tilkjenner hjelpepleierne lønns-trinnsopprykk som vil påføre kommunesektoren økte lønnskostnader på ca. 140 millioner kroner. Dette vil øke den økonomiske rammen

med ca. 0,25 prosent til 3,25 prosent og dermed bryte med den moderasjonslinjen som ellers har preget de sentrale hovedoppgjør.

Dette medlem, med tilslutning av Berge, vil framheve at gruppen hjelpepleiere ble gitt betydelige tillegg, 2 til 3 lønnstrinn, ved forrige oppgjør i tillegg til de muligheter som lå i prioriteringen av kvinneyrker i helsesektoren ved de lokale forhandlinger. Ved årets oppgjør er gruppen gitt to nye lønnstrinnsalternativer på topplønn. Gruppen hjelpepleiere har de to oppgjørene sett under ett, hatt en meget god lønnsutvikling og har nå muligheter for lønnsutvikling innenfor et lønsspenn på 10 lønnstrinn.

Medlemmet Falch, med tilslutning av Berge, konkluderer med følgende:

Rikslønnsnemnda har gått til det uvanlige skritt å endre et anbefalt meklingsforslag.

Rikslønnsnemnda har splittet opp oppgjøret for en enkelt gruppe innenfor et felles tariffområde stikk i strid med vanlig praksis for beregninger.

Rikslønnsnemndas flertall har økt rammen for oppgjøret til 3,25 prosent i strid med Stortingets forutsetninger for lønnsoppgjøret.

Rikslønnsnemnda har ved sin avgjørelse gjort det vanskelig å få organisasjonene til å se et oppgjør i kommunesektoren som en helhet.

Medlemmet Falch, med tilslutning av Berge, vil ut fra ovenstående stemme for KS' påstand.

Medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm vil kort bemerke følgende til dissensen fra medlemmet Falch med tilslutning av Berge:

Som et element i begrunnelsen for å gi NHF delvis medhold i sitt krav om rammeøkning, har disse medlemmer funnet grunn til å se noe nærmere på årslønnsveksten i KS' tilbud spesielt for hjelpepleierne. Det introduseres ikke derved noen ny praksis i Rikslønnsnemnda. Disse medlemmer forbeholder seg retten til fra tvist til tvist fritt å vurdere argumentenes tyngde på begge sider. Rikslønnsnemnda er naturligvis heller ikke bundet av en årslønnsvekstramme på 3 prosent. Det er ikke gitt at et resultat i nemnda som hadde medført en mindre overskridelse av denne ramme, for hjelpepleiernes del ville ha ført til en annen konklusjon.

4.3.3 Virkningstidspunkt

NHF har krevet at virkningsdato for revidert Hovedavtale settes til 1. mai 1992. KS på sin side har påstått virkningstidspunktet satt til 4. juli 1992 for Hovedtariffavtalen 1992 - 1994, dog slik at virkningstidspunktet for de lokale forhandlinger fastsettes til 1. mai 1992.

Det har lenge vært praksis i Rikslønnsnemnda at generelle tillegg gis virkning fra det tidspunkt arbeidet ble gjenopptatt etter bruk av kampmidler, mens tekniske endringer av tariffavtalen først trer i kraft fra tidspunktet for avsigelse av kjennelsen. Det kan reises spørsmål om det i foreliggende tvist dreier seg om generelle tillegg eller rent tekniske endringer. På bakgrunn av KS' påstand om at Hovedtariffavtalen skal gis virkning fra 4. juli 1992, er det ikke nødvendig å ta stilling til spørsmålet. Medlemmene Rieber-Mohn, Klemetsen og Strøm tar etter dette KS' påstand til følge, og virkningstidspunktet for revidert Hovedtariffavtale fastsettes til 4. juli 1992.

Disse medlemmer legger videre til grunn at det er enighet mellom partene om at resultatet av de lokale forhandlinger får virkning fra 1. mai 1992.

Medlemmene Stangnes og Falch, med tilslutning av Kostøl og Berge, slutter seg til flertallets konklusjon.

S L U T N I N G

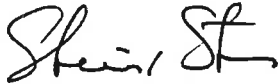
1. Med virkning fra 4. juli 1992 skal Hovedtariffavtalen for perioden 1990 - 1992, med de endringer som følger av Riksmeklingsmannens møtebok av 27. mai 1992, gjelde som tariffavtale mellom Norsk Hjelpepleierforbund og Kommunenes Sentralforbund med følgende endringer:
 - a) Hjelpepleier i stillingskode 7076 plasseres direkte i kode 2.2 i lønnsramme 2 i det nye lønnsrammesystemet.
 - b) Hjelpepleier I i stillingskode 7465 plasseres direkte i kode 3.2 i lønnsramme 3 i det nye lønnsrammesystemet.

2. Lokale forhandlinger

Virkningstidspunktet for forhandlingsresultatet settes til 1. mai 1992.

Georg Fr. Rieber-Mohn

Berit Klemetsen

Steinar Strøm

Tove Stangnes

Reidar Falch

Ikke stemmeberettigede medlemmer:

Esther Kostøl

Lars Chr. Berge